

De pittige melange van GETATCHEW en THE EX

De Ethiopische saxofonist Getatchew Mekuria gaat al een flinke tijd mee. In de jaren zeventig had hij een groep die in het Nederlands vertaald 'Speedband' heette. In The Ex heeft hij muzikanten gevonden die moeiteloos aan die omschrijving voldoen. Muziek op wereldniveau van een groep die, aldus gitarist Terrie, weinig van fusie moet hebben.

Foto: Stijn Bennink

Tekst: René van Peer

Als je al een aantal jaren een stevige dosis wereldmuziek om de oren krijgt ga je steeds meer verlangen naar een geluid dat je werkelijk van je sokken blaast, zonder dat daar nu meteen een elektronisch knoppenapparaat aan te pas komt. Dat verlangen werd onlangs zeer verrassend ingelost met *Moa anbessa*, een cd waarop de Ethiopische saxofoonveteraan Getatchew Mekuria een monsterverbond aangaat met de Nederlandse band The Ex, bijgestaan door een keur aan muzikanten die vooral afkomstig zijn uit de wereld van de impro.

Vanaf de eerste noten gaat dit gezelschap er zonder enig voorbehoud op los. Raggende gitaren, hotseklotsende drums, ronkende bas, uitzinnige blazers en een pesterig dun orgeltje vormen een vruchtbare bodem voor vurige solo's van Getatchew en de wrang-vrolijk vlammeende teksten van spreekzanger GW Sok. Het past in elkaar alsof het altijd al voor elkaar bestemd was, zonder dat iedereen allerhande compromissen moet sluiten. Alle elf nummers zijn afkomstig uit Ethiopië en werden door Getatchew geselecteerd. Zijn spel is een energiek amalgaam van jazz en de wilde versieringen uit de muziektraditie van zijn land. Soms zwellen de blazers aan tot een bigband-geluid, dan weer klinkt de muziek van het gezelschap als buitennissige funk. Er zijn ook meer ingehouden momenten, zoals een solostuk van de saxofonist en nummers met een ongehaast deinende swing. Maar alles is overgoten met hetzelfde zonnige plezier.

Het is vooral dit moeiteloze samengaan waar de

verrassing in zit. Er zijn talloze voorbeelden van combinaties die aanzienlijk dunner klinken dan de som van de samenstellende delen zou doen hopen en vermoeden, die exotische ingrediënten mengen tot postmodern afwaswater. "Nee, ik heb niet zoveel op met fusie," zegt Terrie, gitarist van The Ex en drijvende kracht achter het label Terp Records, waarop *Moa anbessa* uitgekomen is. Hij is net terug van een tournee met de uitgebreide Ex en Getatchew in Ethiopië. "De energie van die man is ongelooflijk. Toen we voor het eerst naar hem op zoek gingen, hielden we bij voorbaat rekening met zijn leeftijd. Maar hij is gewoonweg niet bij te benen. Hij blijft gemakkelijk een paar dagen achter elkaar op. Hij is zó gedreven, hij wil zó graag spelen. Hij geniet er evenveel van als wij."

"Het is merkwaardig dat we zo met Getatchew kunnen spelen," vervolgt hij, "wij hebben van het begin af wel een eigen stijl gehad. De manier waarop Katrin drumt zit dicht bij Afrikaanse trommels dan bij hardcore punk. Soms gebruik je een baslijntje uit Marokkaanse trancemuziek. Het zijn kleine ideetjes die heen en weer vliegen. We hebben blazers gevraagd die zowel kunnen soleeren als arrangeren, maar die ook hun eigenheid bewaren. Iedereen blijft zichzelf. Het is Getatchew-muziek én Ex-muziek."

Ontdekkingen

Terrie mag het dan opvallend vinden dat The Ex zo gemakkelijk met Getatchew kan spelen, de combinatie komt niet helemaal uit de lucht vallen. De interesse voor Afrika, en met name Ethiopië, bestond al langer. Daarnaast heeft de groep in de achtentwintig jaar van zijn bestaan

al vaker elementen uit andere tradities in zijn muziek binnengebracht. Meest in het oog springend was de samenwerking met de Amerikaanse cellist Tom Cora in de jaren negentig. Cora's voorliefde voor muziek uit Hongarije en de Balkan was terug te vinden op de twee cd's die The Ex met hem opnam. Maar de eerste kijkjes over de eigen muziekgrenzen dateren al uit de beginjaren van de band, die voortkwam uit het Amsterdamse circuit van punkers en krakers.

"In 1981 namen we een singletje op met Awara, een Iraaks-Koerdische band," zegt Terrie, "het was in eerste instantie sociaal. Wij waren met punk bezig, maar in het kraakcircuit en in de studio kwam je met van alles in aanraking. Het waaide langs en je deed er iets mee. Later gingen we steeds meer naar andere muziek luisteren. Nu luistert niemand van ons nog naar pop, maar voornamelijk naar Afrikaanse muziek."

Muziek maken is voor The Ex altijd een ontdekkingsreis geweest. Dat bleek al uit de serie singles die ze in de jaren tachtig uitbrachten. Daarop speelden ze opnieuw met een Koerdische zanger, maar ook met Kamagurka en Herr Seele, en met slagwerker Han Bennink uit het improcircuit. "Het was een verzameling van dingen die we in vijf jaar ontdekt hadden," aldus Terrie, "mensen die van binnen uit muziek maken. Toen we Han zagen, waren we meteen verkocht. Het beperkte zich niet tot Amsterdam of de punk. Punk werd erg conservatief. Groepen die klonen van elkaar werden, veel uiterlijk vertoon. Daar waren wij nooit zo in geïnteresseerd geweest. We speelden geregeld in Hongarije. Het grappige is dat we niet alleen met lokale popbands optraden, maar ook met een groep als Muzsikás.

Juist die wonderlijke combinaties waren een groot succes. Je voelt aan dat ze qua mentaliteit bij ons passen, dat het gaat om van binnen uit willen musiceren, en niet om carrière willen maken. Maar het was met Tom Cora dat we de muziek uit Hongarije en de Balkan ontdekten." Ze hadden Cora met zijn groep Skeleton Crew zien optreden in Zwitserland en in Haarlem. Toen The Ex voor het eerst in New York optrad, in de befaamde club CBGB's, hadden ze hem gevraagd om te komen kijken. "We speelden in het voorprogramma," vertelt Terrie, "na drie kwartier schoof de technicus de PA dicht. Tom liep op hem af, gaf hem een dreun en draaide de zaak weer open. Dat zat dus wel goed. Tot dan toe was hij eigenlijk niet zo'n melodieënspeler geweest. Dat kwam in de combinatie met ons meer op de voorgrond. Zijn wonderbaarlijke melodieën voegden iets aan onze muziek toe, onze inbreng bestond uit rauwheid en energie. Met hem knalden we alle kanten op, en kwamen we op internationale jazzfestivals te staan. Door dergelijke projecten groeiden we heel snel. We gaan nog steeds vooruit. De set die we nu met zijn vieren spelen is een van de spannendste dingen die we ooit gedaan hebben."

Rondreis

In 1996, toen Katrin in verwachting was van haar tweede kind, had de groep een sabbatical. Terrie maakte van de gelegenheid gebruik om met zijn vrouw door Afrika rond te reizen. "We zijn precies 365 dagen weg geweest," vertelt hij, "in die tijd hebben we 23 landen aangedaan. We hadden geen masterplan, maar wilden naar beneden en weer naar boven. Voor we in ons eindstation Eritrea aankwamen, bezochten we Ethiopië - en dat was het hoogtepunt van de reis. Er waren grote verschillen. Congo was Afrika zoals je je Afrika voorstelt, op een positieve manier totaal onbeschaafd. Ethiopië was als een middeleeuws Europa."

"We hebben daar stapels vinyl meegenomen. Philips heeft in de vorige eeuw overal in Afrika fabrieken opgezet - in Ghana, Nigeria, Ethiopië. Die produceerden platen voor de plaatselijke markten. In de jaren zeventig waren er in Ethiopië veel bigbands. Getatchew heeft met een daarvan een lp voor Philips opgenomen, die nu in de Ethiopiques serie van Francis Falceto bij Buda is uitgebracht. We kwamen erachter dat

Philips zijn hele archief weggeflinkerd heeft, dus wilden we zorgen dat de muziek behouden zou blijven en gerangschikt zou worden - tot we merkten dat Francis daar al mee bezig was met Ethiopiques."

Terp

In 1998 richtte Terrie het label Terp Records op, met een serie Afrika en een serie impro. De eerste cd was van een trio uit Mali. "Toen Han Bennink net terug was uit Mali waar hij had opgetreden met Toumani Diabate," zegt hij, "liep hij op de dijk bij zijn boot Djibril Diabate tegen het lijf, een neef van Toumani. Die bleek twee boten verderop te logeren en liep daar zo verloren dat Han vroeg of we Djibril mee wilden nemen bij onze volgende concerten." Dat resulteerde in een cd met Lanaya, het trio van Djibril.

In de African Series is verder een dubbelaar verschenen van de eermalige Eritrese sterczangeres Tsehaytu Berati die al bijna twintig jaar in Nederland woont, een live cd van Konono No. 1 (vrijwel gelijktijdig uitgebracht met het spraakmakende album van deze Congolese groep op Crammed) en een cd van de blinde Ethiopische zanger Mohammed 'Jimmy' Mohammed.

De Konono No. 1 cd was het gevolg van een gezamenlijk tournee die de groep op instigatie van Bozar-programmeur Tony Van der Eecken deed met The Ex. "Hij wilde de groep niet in het wereldcircuit zetten, maar samen met ons een aantal popzalen langs laten gaan," zegt Terrie, "omdat wij in Afrika geweest zijn wisten we hoe we met hen moesten communiceren. We begrijpen de mentaliteit. Mijn gitaar, waarvan de persoonlijkheid door slijtage steeds verandert, komt dicht in de buurt van een Afrikaans instrument. Van zijn kant had Konono-voorman Mingiedi The Ex goed bestudeerd. Hij kon onze nummers nazingen, dacht dat dát nu traditionele Nederlandse muziek was."

Ethiopië

In de serie gaat de aandacht nu voornamelijk uit naar Ethiopië. De eerstvolgende cd wordt van Zerfu Demissie, wiens vader nog hofmusicus van Haile Selassie geweest is. "Er is daar nog zoveel materiaal," aldus Terrie, "bijvoorbeeld een radio-archief dat niemand ooit ingekeken heeft. De kranspeler van Jimmy's groep heeft helemaal

de smaak te pakken gekregen van het schrijven van cd-boekjes. Hij gaat bij iedereen langs om informatie te krijgen en interviews te doen."

"Het is een intrigerend land. Met The Ex hebben we er twee tournees gedaan, in 2002 in het noorden, en in 2004 in het zuiden. We zijn op plekken geweest waar nog nooit een band gespeeld had. Dan moet je overleggen met het gemeentebestuur, of met de politie over het huren van een zaal. Er zijn geen regels. De mensen denken zelf. Elke stad is weer compleet anders. Het zuiden is chaotischer dan het noorden. We hebben daar in de koffiehoofdstad Jima voor tweeduizend man gespeeld tijdens een circusvoorstelling in een amfitheater, tussen de acts van het circus in. In Gondar, waar kastelen staan van wie niemand weet hoe ze daar gekomen zijn, speelden we met Han Bennink voor drieduizend man op een dorpsplein tijdens een christelijke feestdag. The Ex heeft opgetreden in Lalibela, een stad van priesters en boeren waar gewone Ethiopiërs nooit komen."

"De Ethiopische taal zit vol met dubbele betekenissen. Ten tijde van de koloniale overheersing hebben de Italianen honderdtwintig 78-toeren platen met propaganda uitgebracht. Dat werden verzetsplaten - geen enkel probleem. Als je in muziekkroegen komt, waar je mensen voor je kunt laten zingen, nemen ze je in de maling terwijl ze de mooiste dingen over je lijken te zeggen. Het christendom is daar heel anders dan bij ons. Ze laten anderen in hun waarde, accepteren hun anderszijn. Het is heel relaxed. Toen we in januari in Addis waren voor een paar optredens met Getatchew kwam hij bij ons in het hotel langs om een paar uur gelukkig te wezen. Ik ben er nu acht keer geweest en begin het onderhand te herkennen."

Getatchew Mekuria zal met The Ex en gasten in december 2007 door Nederland gaan toeren.

Discografie:

The Ex (met Tom Cora):

Scrabbling at the lock (Ex Records EX 051D)
And the weathermen shrug their shoulders
 (Ex Records EX 057D)

African Series:

Lanaya - *Soun soun* (Terp Records AS 01)
 Tsehaytu Beraki - *Selam*
 (Terp Records AS 07/08)

Konono No. 1 - *Lubuaku* (Terp Records AS 09)
 Mohammed 'Jimmy' Mohammed - *Takkabel!*
 (Terp Records AS 10)

Getatchew Mekuria, The Ex & Guests -
Moa anbesa (Terp Records AS 11)

Getatchew Mekuria:

Ethiopiques 14 - *Negus of Ethiopian sax*
 (Buda Musique 822562; opnamen van Philips uit het begin van de jaren zeventig)

Cd's van The Ex en titels in de African Series van Terp Records zijn verkrijgbaar via Ralbör Mailorder (zie: www.theex.nl/shop).

Distributie wordt ook verzorgd door Walboomers - www.walboomers.nl

Lezen:

Ryszard Kapuscinski - *De Keizer* (over de val van het regime van Haile Selassie)

Filmstijl: Christina Halstrom